

Mokėjimo mokyti kompetencijos vertinimo aplanko sukūrimo metodinės rekomendacijos

Vertinimo aplanko samprata ir paskirtis

Vertinimo aplankas (angl. *portfolio*) – tai iš anksto suplanuotas ir tam tikru būdu sudarytas mokinio darbų rinkinys, parodantis jo pažangą ir pasiekimus.

Mokinio mokėjimo mokyti kompetencijos (toliau – MMK) vertinimo aplankas – tai mokinio sukaupti darbai ir kiti dokumentai, įrodantys jo gebėjimus kelti mokymosi tikslus, planuoti ir organizuoti mokymąsi, įsivertinti ir apmąstyti pažangą bei pasiekimus.

Mokinio MMK vertinimo aplanko tikslas – padėti mokiniui suprasti savo mokymosi procesus, išsiaiškinti stipriąsias ir tobulintinas mokymosi sritis, kaupiant įrodymus apie savo gebėjimus kelti mokymosi tikslus, planuoti ir organizuoti mokymąsi, įsivertinti ir apmąstyti pažangą bei pasiekimus, taip pat geriau suvokti savo požiūrį į mokymosi prasmę ir naudą. Jau pats aplanko kūrimo procesas keičia mokinio požiūrį į mokymąsi, skatina ir moko mokyti, įsivertinti ir apmąstyti mokymosi rezultatus, pasirinktų mokymosi būdų tinkamumą. Kai mokiniai pamatys, kuo aplankas jiems naudingas, galės savarankiškiau spręsti, koks bus jų aplanko turinys ir kokius mokymosi pasiekimus jis rodo. Tada aplanko kūrimo tikslas bus pasiektas.

Aplanko kūrimo procese svarbūs visi trys glaudžiai sąveikaujantys komponentai: dokumentavimas, bendradarbiavimas ir refleksija (1 pav.).

1 pav. Mokymosi aplanko komponentai (Zubizaretta, 2004)

Svarbiausi vertinimo aplanko kūrimo principai:

- aplanką kuria pats mokinys;
- atrenkami realius rezultatus įrodantys pavyzdžiai;
- apmąstomas mokymosi procesas ir jo rezultatai;
- kurdami aplankus mokiniai bendradarbiauja su mokytoju ir tarpusavyje.

Vertinimo aplankas kaupiamas sutartą laiką, pavyzdžiui, mėnesį, trimestrą, pusmetį ar pan., kol trunka tam tikra ugdymo programa ar jos dalis. Visą sutartą laikotarpį aplanke kaupiami mokinio darbai ir jų refleksijos, mokytojų, bendraamžių įvertinimai ir komentarai apie mokinio gebėjimą kelti mokymosi tikslus, planuoti ir organizuoti mokymąsi, įsivertinti ir apmąstyti pažangą bei pasiekimus.

Aplanke mokinio sukaupti darbai, užfiksuotos savo mokymosi refleksijos, mokytojų įvertinimai ir komentarai leidžia:

- palyginti mokinio pasiekimus su išsikeltais tikslais ir uždaviniais, vertinimo kriterijais;
- atskleisti mokinio pažangą, padarytą per tam tikrą laiką;
- palyginti mokymosi procesus ir rezultatus, pasiektus per skirtingų dalykų pamokas ar neformaliojo ugdymo užsiėmimus, ir apmąstyti, kaip patirtą sėkmę pritaikyti įvairiuose kontekstuose.

Aplanką tikslinga naudoti organizuojant individualius pokalbius, kuriuose aptariama mokymosi pažanga, priimami susitarimai, numatomi tolimesni žingsniai.

- individualus mokinio ir klasės auklėtojo pokalbis (pvz., mokykloje kiekvieną mėnesį klasės auklėtojas kalbasi individualiai su mokiniu apie jo mokymosi pažangą, kiekvienam mokiniui auklėtojas skiria apie 15 minučių);
- individualus mokinio, klasės auklėtojo ir tėvų pokalbis (pvz., mokykloje tokie pokalbiai vyksta du kartus per mokslo metus);
- individualus mokinio, dalyko mokytojo ir tėvų pokalbis (pvz., mokykloje tokie pokalbiai vyksta kartą per mokslo metus).

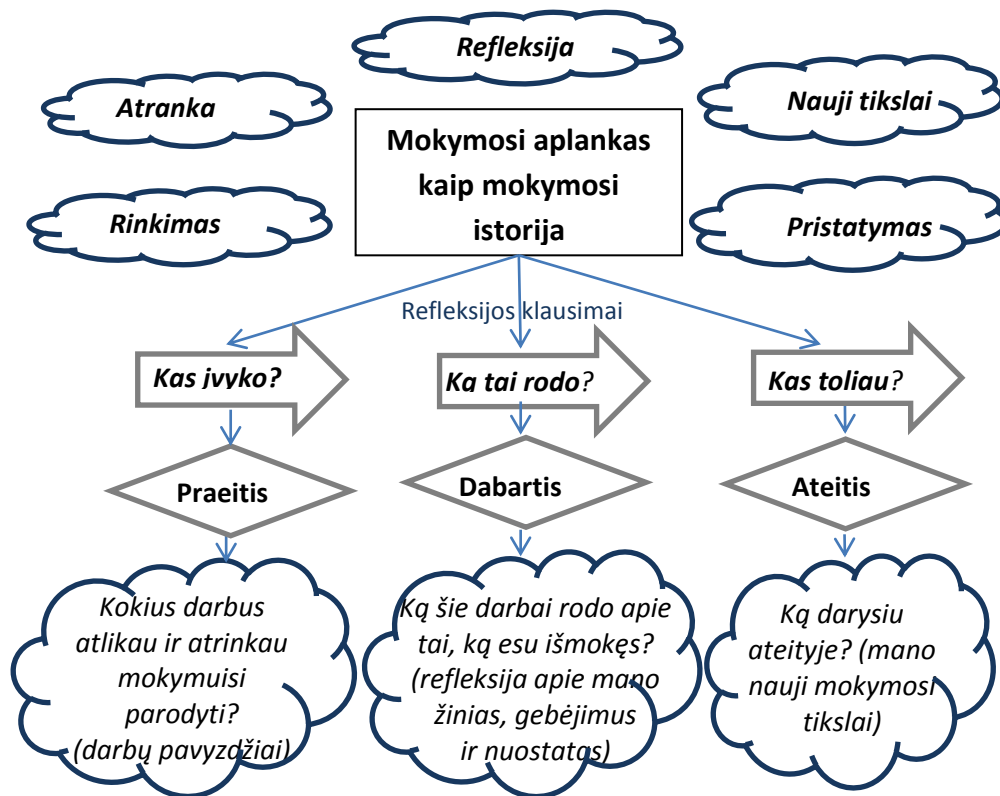
Jei būtų priimtas susitarimas aplanką kurti visus mokslo metus, naujais mokslo metais su mokinio aplanku (mokinio sėkmėmis, rezultatais, galimybėmis, tikslais) būtų naudinga susipažinti naujiems mokytojams. Pereidamas į kitą mokyklą mokinys savo aplanką galėtų pateikti naujos mokyklos mokytojams.

Vertinimo aplanko kūrimo procesas

Kurdami savo mokymosi aplanką mokiniai pasakoja savo mokymosi istoriją: ką jie moka ir žino, kodėl yra įsitikinę, kad žino, ir kodėl kiti turėtų tuo patikėti. Aplanko turinys turėtų atsakyti į klausimus, siejančius mokymosi praeitį (patirtį) su ateitimi.

- Kas įvyko? (praėjus) *Kokius savo darbus atlikau ir atrinkau mokymuisi parodyti? (darbų pavyzdžiai).*
- Ką tai rodo? (dabartis) *Ką šie darbai rodo apie tai, ką esu išmokęs? (refleksija apie mano žinias, gebėjimus ir nuostatas).*
- Kas toliau? (ateitis) *Ką darysiu ateityje? (mano nauji mokymosi tikslai).*

Mokymosi aplanko kūrimo procesas¹ pavaizduotas 2 pav.

2 pav. Mokymosi aplanko kūrimo procesas (pagal Helen C. Baretta, 2004)

¹ <http://electronicportfolios.org>.

Kuriant aplanką su mokiniais svarbu išsiaiškinti:

- kas yra MMK vertinimo aplankas ir kodėl jį verta naudoti;
- kaip bus organizuojama ir tvarkoma informacija aplanke;
- kokie MMK pažangos įrodymai (atliktų darbų pavyzdžiai, į(si)vertinimai, komentarai) bus kaupiami aplanke;
- kaip ir kada pažangos įrodymai bus atrenkami ir įkeliami į aplanką;
- koks bus mokytojų, tėvų, kitų mokinių indėlis į aplanko kūrimo procesą;
- kaip dažnai mokiniai gaus grįžtamąjį ryšį iš mokytojo;
- kiek laiko bus kuriamas aplankas;
- kas bus su aplanku jį užbaigus, pavyzdžiui, individualus aptarimas su mokytoju, tėvais, pristatymas ir aptarimas klasėje, apibendrintas įsivertinimas ar įvertinimas.

Aplanko kūrimas ne tik padidina mokinių įsitraukimą į ugdymosi procesą ir atsakomybę už savo mokymąsi, bet ir visiems suinteresuotiems ugdymo proceso dalyviams pateikia aiškius įrodymus apie mokinių mokymąsi ir daromą pažangą, parodo, kurioje srityje mokiniui reikalinga parama ir pagalba.

Skaitmeninis MMK vertinimo aplankas

Skaitmeninis aplankas – tai aplankas, kuriam sukurti ir palaikyti (dokumentams parengti, kausti, tvarkyti ir pateikti) naudojamos skaitmeninės technologijos.

Skaitmeniniam aplankei būdingas paprastumas, patogumas ir galimybių įvairovė, nes skaitmeninės technologijos leidžia aplankei rinkti ir kausti medžiagą įvairiais formatais (garso, vaizdo, teksto). Jis turi ir metodinių privalumų – kaupiama integrali informacija, yra didesnė bendradarbiavimo, dalijimosi ir apmąstymo galimybės.

Skaitmeninis MMK vertinimo aplankas susietas su skaitmeniniu mokėjimo mokytis kompetencijos vertinimo įrankiu² (toliau – MMKVI). Naudojamiesi skaitmeniniais MMKVI įrankiais (diagnostiniu, planavimo, mokymosi stiliaus nustatymo, pažangos stebėjimo ir refleksijos), mokiniai kuria savo mokymosi procesą ir jo pažangą atskleidžiančius skaitmeninio formato (XML, PDF, JPG, DOC) dokumentus (minčių žemėlapius, dienoraščius, komiksus, mokėjimo mokytis įsivertinimo rezultatus ir kt.), kuriuos tikslinga kausti savo skaitmeniniame aplanke.

Skaitmeninio MMK vertinimo aplanko kaip vieno iš vertinimo įrankių panaudojimas mokykloje priklausys nuo mokyklos techninių ir programinių išteklių, mokytojų galimybių ir susitarimų dėl apimčių (mokinių ir klasių skaičius), mokytojų bendradarbiavimo ir atsakomybės (klasės auklėtojas, dalykų mokytojai, kiti pedagogai, administracijos atstovas).

Taikant skaitmeninį MMK vertinimo aplanką, būtina atsižvelgti į mokinių amžių ir jų gebėjimus naudotis informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis. Su mokiniais svarbu išsiaiškinti, kas yra šis aplankas, kodėl jį verta naudoti, kokia bus technologinė aplanko struktūra ir kaip ją sukurti.

Skaitmeninio aplanko galimybės priklauso nuo to, ar mokykloje veikia ir yra naudojama: atskira lokaliai veikianti arba žiniatinklinė virtuali mokymosi aplinka (VMA)³, pavyzdžiui, *Moodle*.

---

²<http://mokomes5-8.ugdome.lt/>.

³<http://ismanioji.vma.emokykla.lt/course/view.php?id=5>

www.mtp.smm.lt/dokumentai/InformacijaSvietimui/.../200506VMA.doc.

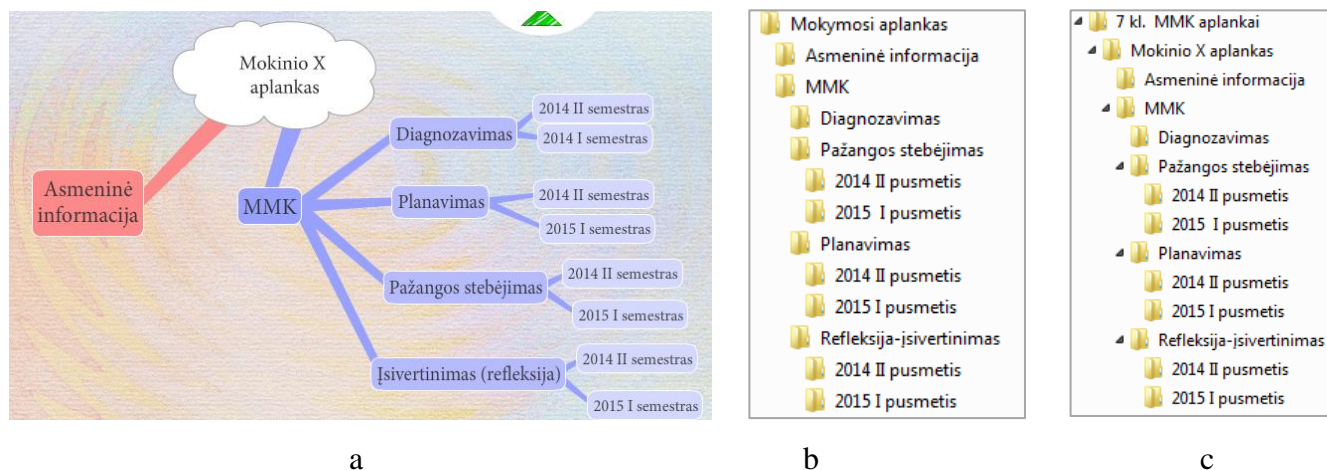
VMA pateikiama mokymosi medžiaga, organizuojamas mokymosi procesas ir atliekamas jo valdymas, vyksta bendravimas tarp mokytojo ir mokinių. Joje galima pateikti užduotis, apklausas, testus. Mokytojas gali įkelti savo dokumentus ir jais dalytis su mokiniais, matyti mokinių veiklos pažangą ir ją sistemingai vertinti. Mokiniai taip pat turi galimybę įkelti dokumentus, bendradarbiaudami vertinti vieni kitus. Kadangi VMA panaši į socialinį tinklą *Facebook*, todėl mokiniai labai greitai ir lengvai ją perpranta ir išmoksta naudotis. Skaitmeninio MMK aplanko kūrimui VMA tinka geriausiai. Jeigu VMA mokykloje nenaudojama, paprasčiausią skaitmeninį aplanką galima sukurti naudojantis bet kuria failų ir aplankų (*folder*) tvarkymo programa (*Explorer, Total Comander* ir t. t.).

Skaitmeninio MMK vertinimo aplanko struktūra ir kūrimas

Prieš kuriant skaitmeninį aplanką pirmiausia apmąstoma jo struktūra. Pavyzdžiui, pradėti galima popieriaus lape nusibraizant schemą. Joje išdėstomos pagrindinės veiklos, formuojama bendra skaitmeninio aplanko struktūra. Kad būtų patogiau kaupti informaciją apie mokėjimo mokytis kompetencijos sudėtines dalis ir mokymosi proceso etapus, kuriant MMK vertinimo aplanko struktūrą reikia atsižvelgti į tai, kokie įrankiai sudaro MMKVI ir kokius dokumentus sukurs mokiniai atlikdami juose pateikiamas užduotis. Taip pat būtų prasminga, kad savo aplanke mokiniai pateiktų ir informaciją apie save: charakterio bruožus, pomėgius, interesus, vertybes, pasiekimus, dalykus, kurie mokykloje sekasi ir kurių nemėgsta, mokymosi stilių, išbandytus ir pamėgtus mokymosi būdus, strategijas ir pan.

Detaliau aptarsime, kaip MMK skaitmeninis aplankas gali būti kuriamas naudojant standartinę failų ir aplankų (*folder*) tvarkymo programą. 3a pav. parodytas aplanko struktūros planavimas panaudojant MMKVI minčių žemėlapi. Šalia, 3b pav., matome pagal suplanuotą struktūrą sukurtą aplankų medį.

Jeigu mokytojas kaupia savo mokinių mokėjimo mokytis pažangos įrodymus, tikslinga, kad ir jo aplankų medžio struktūra atitiktų mokinių MMK vertinimo aplanko struktūrą. Mokytojo aplankų medyje turėtų būti dar vienas hierarchijos lygmuo mokinių klasei ar grupei įvardyti (3c pav.).

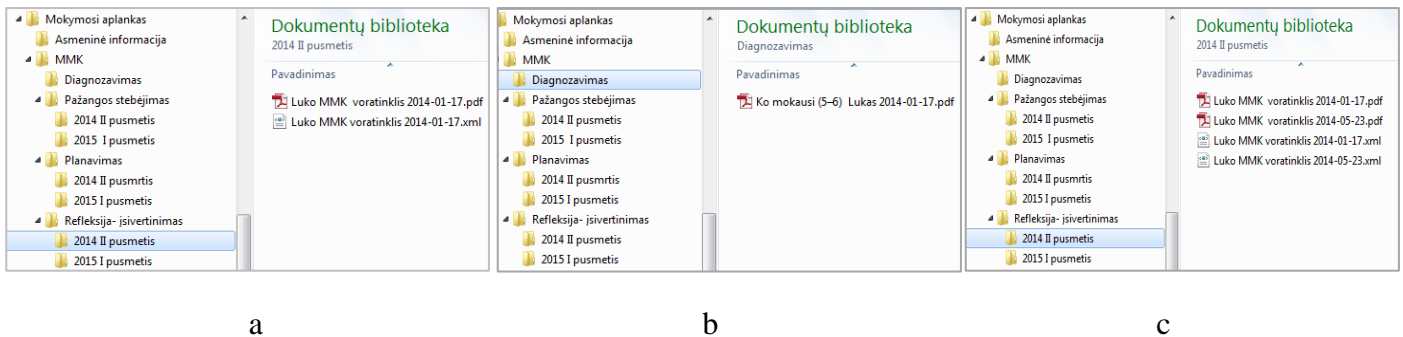

3 pav. Skaitmeninio MMK aplanko struktūros pavyzdys.

Sukūrus norimą aplankų struktūrą kompiuteryje, juose pradedama kaupti informacija – sukuriami failai.

Tarkime, kad 6 kl. mokinys Lukas apmąstė ir įsivertino savo mokėjimo mokyti kompetenciją pasinaudodamas įsivertinimo įrankiu „Voratinklis“⁴ ir įsivertinimo rezultatus – „Voratinklio“ diagramą – įsirašė į aplanką darbiniu (XML) ir spausdintiniu (PDF) formatais. (4a pav.). Norėdamas patikslinti įsivertinimą ir nusistatyti konkrečias tobulintinas sritis, Lukas taip pat atliko diagnostinio klausimyno „Ko mokausi?“ užduotis. Gautus rezultatus išsaugojo faile „Ko mokausi (5-6) Lukas 2014-01-17.pdf“, kurį įsirašė į savo mokymosi pažangos stebėjimo aplanką „Diagnozavimas“ (4b pav.).

Kai, praėjus sutartam laikui, Lukas įsivertins savo mokėjimo mokyti kompetencijos pažangą, anksčiau išsaugotą darbiniu XML formatu „Voratinklio“ diagramą galės redaguoti, papildyti. Naują įsivertinimo diagramos failą įsirašys į tą patį aplanką pavadindamas kitu vardu (pvz., „Luko MMK voratinklis2“) arba palikdamas tą patį vardą su kita įsivertinimo data (4c pav.).

4 pav. Mokinio kaupiamų dokumentų skaitmeniniame MMK vertinimo aplanke (*folder*) pavyzdys.

Mokiniai galėtų patys nuspręsti, koku formatu pateikti informaciją apie save aplanke (*folder*) „Asmeninė informacija“. Tai gali būti mokinio įgarsintas pasakojimas, sukurtas filmukas, koliažas, piešinys, minčių žemėlapis, parašytas tekstas ir kt. Tikėtina, kad iš pradžių mokiniams bus neaišku, kokią informaciją ir kaip pateikti, todėl vertėtų su mokiniais aptarti ir prisistatymo turinį, ir galimus būdus.

Kaupiant skaitmeninį aplanką svarbu, kad failų vardai būtų informatyvūs. Mokiniais reikia paaiškinti, kad failo vardas turi nusakyti dokumento turinį ir nurodyti datą, kada jis sukurtas. Tai ypač svarbu, kai aplanke (*folder*) yra daug failų, nes failų vardų sąrašas kartu yra ir savotiškas turinys, padedantis susiorientuoti, kokie ir kada sukurti dokumentai saugomi aplanke.

ŠALTINIAI

1. Mokinių pasiekimo ir pažangos vertinimo aplankas. Sudarymo metodika. Prieiga per internetą: <http://www.upc.smm.lt/ugdymas/pradinis/vertinimas/failai/Mokini%C5%B3%20pasiekim%C5%B3%20ir%20pa%C5%BEangos%20vertinimo%20aplangas.%20Sudarymo%20metodika.pdf>.
2. Skaitmeninių mokymosi aplankų kūrimo ekspertės ir konsultantės dr. Helen Barrett svetainė <http://electronicportfolios.org/>.
3. Seminaro medžiaga „Why use e-portfolios?“ Prieiga per internetą: <http://www.core-ed.org/about/media-releases/breakfast-seminars/why-use-e-portfolios-core-breakfast-seminar-nick-rate>.

⁴<http://mokomes5-8.ugdome.lt/index.php/voratinklis-menu>.

4. V. Dagiienė, E. Jasutienė, „Skaitmeniniai aplankai ir tinklaraščiai vertinant IKT kompetenciją“. Prieiga per internetą www.ims.mii.lt/ims/Jasutiene_Dagiene.pdf.
5. G. Balbieris, N. Kriščiūnienė, D. Muraškienė, E. Sederevičiūtė, M. Urkis, G. Vaskela, A. Verseckas, V. Verseckas, „Virtuali mokymosi aplinka mokyklai“. Prieiga per internetą: ww.mtp.smm.lt/dokumentai/InformacijaSvietimui/.../200506VMA.doc.